

О. В. Запорожанов, професор
кафедри вогневої та спеціальної
фізичної підготовки Національної
академії внутрішніх справ;

А. В. Нестеренко, доцент
кафедри вогневої та спеціальної
фізичної підготовки Національної
академії внутрішніх справ

ПРИГОТУВАННЯ ДО СТРІЛЬБИ З ПІСТОЛЕТА З УРАХУВАННЯМ СПЕЦИФІКИ ТИПОВИХ СИТУАЦІЙ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ МІЛІЦІЇ

Обґрунтовано класифікацію типових ситуацій застосування вогнепальної зброї працівниками міліції за ознакою готовності стрільця до відкриття вогню, аналізу особливостей вихідних положень і техніки підготовчих дій для стрільби з пістолета.

Ключові слова: вогнепальна зброя; типові ситуації застосування вогнепальної зброї; готовність до відкриття вогню.

Вогнепальна зброя – це останній аргумент, на який покладається працівник міліції, при вирішенні завдань, покладених законом на правоохоронні органи держави, і застосовуватись вона має як крайній захід. Проте, майстерне володіння стрілецькою зброєю надає працівникові міліції впевненості у власних силах при діях в екстремальних ситуаціях, що може стати запорукою не лише успішного виконання службових завдань, але й збереження власного життя та життя громадян.

Аналіз досвіду застосування вогнепальної зброї працівниками правоохоронних органів України та інших країн засвідчує, що переважна більшість таких епізодів характеризується швидкоплинністю та невеликими відстанями ведення вогню, а дуже часто й несподіваністю їх виникнення для правоохоронця [1]. Така особливість обумовлює необхідність сформувати у працівника міліції у процесі вогневої підготовки не лише здатність влучно стріляти, але й навички швидкого приготування до відкриття вогню, тобто вміння виконувати підготовчі дії у найбільш раціональний спосіб.

Одним з факторів, що забезпечує прикладну спрямованість практичних занять з формування стрілецьких навичок, є відповідність умов навчальних вправ специфіці рухових завдань, які вирішує працівник міліції у реальних ситуаціях застосування вогнепальної зброї [2–4].

У зв'язку з цим завдання нашого дослідження полягали у наступному: по-перше, розробити класифікацію типових ситуацій з можливим застосуванням працівниками міліції вогнепальної зброї у зв'язку з особливостями вихідних положень для стрільби з пістолета; по-друге, описати алгоритм підготовчих дій з приготування до стрільби з пістолета для кожного з вихідних положень; по-третє, здійснити порівняльний аналіз підготовчих дій з приготування до стрільби з пістолета з різних вихідних положень.

Під вихідним положенням (ВП), у контексті застосування стрілецької вогнепальної зброї у міліцейській практиці, ми розуміємо положення стрільця, зброї та її стан у момент, коли стрілець прийняв рішення застосувати зброю.

З огляду на це, ми проаналізували законодавчі та нормативні документи, які регламентують порядок застосування вогнепальної зброї працівниками міліції, з метою класифікувати типові ситуації за ознакою ступеня готовності стрільця до відкриття вогню та визначити особливості вихідних положень для стрільби з пістолета.

Найскладнішими, безумовно, є ситуації, коли *підстави для застосування зброї виникають несподівано для працівника міліції*. Наприклад: напад на громадян, який загрожує їх життю і здоров'ю; напад на працівника міліції або членів його сім'ї, якщо їх життю і здоров'ю загрожує небезпека; напад на охоронюваний об'єкт; спроба втечі з-під варти (п. п. 1, 2, 3, 5 частини 1 статті 15 Закону України «Про міліцію»); напад тварини (частина 3 статті 15 Закону України «Про міліцію») [8]. Положення, в якому перебуває працівник міліції у таких ситуаціях, характеризується наступними спільними ознаками: стрілець у довільному положенні (стоїть, іде, сидить тощо); відсутня психологічна установка на застосування зброї; пістолет знаходиться у кобурі; запобіжник увімкнений; усі патрони у магазині. Кваліфікувати таку сукупність ознак можна як *вихідне положення «зброя у кобурі»*.

У наступних типах ситуацій працівник міліції *передбачає ймовірність застосування зброї, але не знає, в який момент для цього виникнуть підстави*.

Перш за все – це ситуації, в яких дії працівника міліції регламентовані положеннями Інструкції із заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю, затвердженою наказом МВС України № 657 від 7 вересня 2011 року (п. 6 р. IV) [5], яка вимагає, щоб перед застосуванням заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, подолання перешкод, якщо пістолет був оголений, необхідно поставити його на запобіжник, покласти до кобури та закрити фіксатор останньої. Разом з тим, оголення зброї, як витікає зі статті 15¹ Закону України «Про міліцію», передбачає також приведення її у готовність, тобто заряджання [8]. Таким чином, виконання наведених вище вимог Інструкції призведе до того, що у кобурі опиниться пістолет з патроном у патроннику, оскільки, ймовірніше за все, розряджати пістолет не буде ані часу, ані доцільності. Проте, це не виключає такого розвитку подій, коли через деякий час виникне необхідність застосувати зброю. Такі ситуації можуть трапитись при: затриманні особи, яка була застигнута при вчиненні тяжкого злочину та намагається втекти; затриманні особи, яка намагається втекти з-під варти (п.п. 4, 5, частини 1 статті 15 Закону України «Про міліцію») [8]. Положення, в якому перебуватиме працівник міліції перед застосуванням зброї у таких ситуаціях, характеризується наступними спільними ознаками: стрілець у довільному положенні (біжить, перестрибує, перелізає, пролізає тощо, долаючи різні типи перешкод); є психологічна установка на застосування зброї, проте, момент для відкриття вогню не визначений; пістолет знаходиться у кобурі; запобіжник увімкнений; патрон у патроннику). Кваліфікувати таку сукупність ознак можна як *вихідне положення «заряджена зброя у кобурі»*.

Наступну групу утворюють ситуації, в яких дії обумовлюються положеннями статті 15¹ Закону України «Про міліцію», яка визначає, що працівник міліції має право оголити вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, яка склалась, можуть виникнути підстави для її застосування [8]. Причому, до цієї групи ми віднесли два типи ситуацій:

а) *ціль не визначена* (відсутня у полі зору працівника міліції або не ідентифікована з поміж кількох об'єктів): огляд працівником міліції приміщень, споруд, будівель, в яких ймовірно можуть знаходитись розшукувані або затримувані особи; конфліктна ситуація за участі кількох осіб, кожна з яких може виявитись небезпечною, тощо. У цих випадках положення, в якому перебуватиме працівник міліції перед застосуванням зброї, характеризується такими спільними ознаками: стрілець у довільному положенні (знаходиться в одному з численних статичних положеннях або просувається різними способами); є психологічна установка на можливе застосування зброї, проте, ціль не визначено; пістолет у руках, ствол спрямований у найбільш безпечній площині (тут враховується наявність сторонніх осіб, інших працівників міліції, ймовірність рикошетів тощо); запобіжник вимкнений; патрон у патроннику; вказівний палець робочої руки знаходиться поза межами спускової скоби, не торкаючись спускового гачка. Кваліфікувати таку сукупність ознак можна як *вихідне положення «позиція очікування»*;

б) *ймовірна ціль визначена, але підстави для застосування зброї ще не виникли або працівник намагається розв'язати ситуацію без відкриття вогню*: перевірка документів у підозрілої особи; затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї. У цих ситуаціях положення озброєного працівника міліції характеризується наступними ознаками: є психологічна установка на застосування зброї; ймовірна ціль визначена, проте, підстави для відкриття вогню ще не виникли; пістолет у руках, ствол спрямований у напрямку потенційної цілі; запобіжник вимкнений; патрон у патроннику; вказівний палець робочої руки знаходиться поза межами спускової скоби, не торкаючись спускового гачка. Кваліфікувати таку сукупність ознак можна як *«положення для стрільби»*.

Таким чином, усі ситуації застосування вогнепальної зброї працівниками міліції можна розподілити, за ступенем готовності до відкриття вогню, на чотири типові групи, кожній з яких відповідає певне вихідне положення. Зазначені вихідні положення мають суттєві відмінності, які обумовлюють особливості техніки приготування до стрільби – кількість підготовчих дій, спосіб виконання, а відтак, їх координаційну складність (табл. 1).

Таблиця 1

Підготовчі дії для стрільби з пістолета, у залежності від вихідного положення працівника міліції

Типи ситуацій та вихідні положення (ВП)	Ознаки вихідного положення				Підготовчі дії						Загальна кількість підготовчих дій
	Розташування зброї	Положення запобіжника	Розташування першого патрону	Розташування вказівного пальця робочої руки	Просторова орієнтація на ціль	Дістання зброї	Вимикання Запобіжника	Заряджання	Прийняття положення для стрільби	Накладання пальця на гачок	
1. Підстави для застосування зброї виникають несподівано. ВП – «зброя у кобурі».	у кобурі	увімкнений	у магазині	-	+	+	+	+	+	+	6
2. Підстави для застосування зброї виникають після переслідування з доданням перешкод, коли пістолет був приведений у готовність раніше. ВП – «заряджена зброя у кобурі».	обурі	вимкнений	атроніку	-	+	+	+	-	+	+	5
3. В обставині, що склалась, можуть виникнути підстави для застосування зброї, ціль не визначена . ВП – позиція очікування.	у руках	вимкнений	у патроннику	за межами спускової скоби	+	-	-	-	+	+	3

Закінчення табл. 1

4. В обстановці, що склалась, можуть виникнути підстави для застосування зброї, ціль визначена. ВП – положення для стрільби	у руках	вимкнений	у патроннику	за межами спускової скоби	-	-	-	-	-	+	1
--	---------	-----------	--------------	---------------------------	---	---	---	---	---	---	---

До підготовчих дій, у даному випадку, відносять:

- здійснення просторової орієнтації стрільця відносно цілі;
- діставання пістолета з кобури;
- вимикання запобіжника;
- заряджання пістолета (досилання патрона до патронника);
- прийняття положення для стрільби з наведенням пістолета на ціль;
- накладання вказівного пальця робочої руки на спусковий гачок.

Для відкриття вогню з вихідного положення «зброя у кобурі» необхідно виконати шість підготовчих дій: прийняти оптимальну просторову орієнтацію відносно цілі; дістати пістолет з кобури; вимкнути запобіжник; зарядити пістолет; прийняти положення для стрільби з наведенням зброї на ціль; покласти палець на спусковий гачок. Саме в ситуаціях такого типу найвагомішими факторами, що визначають час, необхідний для відкриття вогню (окрім, звісно, підготовленості стрільця), є конструкція кобури та місце її розташування. Усі ці складові й визначають оптимальне співвідношення «швидкості – якості» першого пострілу.

Для відкриття вогню з вихідного положення «заряджена зброя у кобурі» необхідно виконати на одну підготовчу дію менше, ніж у попередньому випадку – не треба досилати патрон до патронника, оскільки він вже знаходиться там. Особливістю ж стрільби з вихідного положення «заряджена зброя у кобурі» є те, що, після вимикання запобіжника, перший постріл, у випадку з пістолетом Макарова, доцільно робити самовзводом – це, хоча й знижує влучність пострілу, натомість скорочує час на підготовку

до відкриття вогню, що надає тактичній та психологічній переваги в умовах збройного опору затримуваної особи або збройного нападу на працівника. Як і у попередньому вихідному положенні, тут актуальні всі міркування щодо впливу конструкції кобури та місця її розташування на швидкість відкриття вогню та ефективність стрільби, зокрема першого пострілу.

У вихідному положенні «позиція очікування» заряджений пістолет вже знаходиться у руках працівника міліції. За відсутності цілі стрілець зорієнтований у напрямку найбільш ймовірної її появи, ствол спрямований під безпечним кутом. З появою цілі стрільцеві необхідно здійснити три підготовчі дії: просторову орієнтацію відносно цілі, прийняти положення для стрільби з виносом пістолета на лінію ведення вогню та покласти палець на спусковий гачок.

Слід зауважити, що ціль, гіпотетично, може з'явитись з будь якого напрямку, в тому числі і з тилу – тобто, підготовчі дії з просторової орієнтації на ціль та прийняття положення для стрільби можуть мати досить складну координаційну структуру. Все це висуває неабиякі вимоги до позиції очікування – вона має бути, з одного боку – збалансованою, тобто зручною для якнайшвидшого відкриття вогню, з іншого боку – давати можливість для виносу пістолету на ціль у будь-якому напрямку, а у разі зустрічного вогневого контакту – ще й для маневру для відходу із зони ураження. Найбільш розповсюдженими є три рівні положення рук (руки) у позиції очікування: нижнє, верхнє та положення підвищеної готовності – кожне з них обумовлює особливості техніки виносу зброї на лінію прицілювання.

У разі ж, якщо ціль визначено та вона знаходиться у полі зору працівника міліції, у «позиції очікування» він знаходиться у положенні для стрільби: пістолет спрямований на ціль, але вказівний палець робочої руки, для мінімізації можливості передчасного пострілу, не торкається спускового гачка. Після прийняття рішення про застосування зброї, стрільцю, для відкриття вогню, необхідно виконати лише одну, до того ж просту за координацією, підготовчу дію – покласти палець на спусковий гачок.

Таким чином, виходячи з даних наведених вище, техніку швидкісної стрільби слід розглядати лише у сукупності з тим чи іншим вихідним положенням, особливості яких значною мірою впливають на кількість підготовчих дій, порядок і техніку їх виконання. Добір вправ та відпрацювання техніки швидкісної

стрільби на навчально-тренувальних заняттях також необхідно здійснювати для кожного з цих чотирьох вихідних положень, що потребує внесення певних доповнень до нормативних документів, що визначають порядок організації та зміст вогневої підготовки працівників органів внутрішніх справ [6–7].

Список використаних джерел

1. Застосування вогнепальної зброї працівниками органів внутрішніх справ : [посіб.] / В. О. Сніжко, В. В. Черній, А. В. Юрченко та ін. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2004. – 176 с.

2. Ковальчук А. М. Оптимізація професійно-стрілецької підготовки особового складу підрозділів органів внутрішніх справ України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. та спорту : спец. 24.00.02 / А. М. Ковальчук. – Львів, 2001. – 14 с.

3. Методика проведення практичних занять з вогневої підготовки працівників органів внутрішніх справ з виконання основного курсу вправ для стрільб з пістолета : [метод. посіб.] / А. М. Лобода, О. В. Запорожанов, А. В. Нестеренко, Р. А. Воробійов ; [заг. ред. В. В. Сокурєнка]. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2013. – 108 с.

4. Основи техніки швидкісної стрільби з пістолета для працівників органів внутрішніх справ : [навч.-метод. посіб.] / О. В. Запорожанов, А. М. Лобода, А. В. Нестеренко, С. П. Максимов. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. – 112 с.

5. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю : наказ МВС України від 7 верес. 2011 р. № 657.

6. Про затвердження Курсу стрільб із стрілецької зброї для осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України та норм витрат боєприпасів МВС, ГУМВС, УМВС, відомчими навчальними закладами : наказ МВС України від 7 верес. 2011 р. № 658.

7. Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 13 квіт. 2012 р. № 318.

8. Про міліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 20 груд. 1990 р. № 565-XII. – Режим доступу :

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.